

06.05.2022

Група 32

Математика (геометрія)

Урок 53-54

Тема: Повторення. Вектори у просторі

Матеріали до уроку:

Колінеарні вектори. Перевірка умови колінеарності векторів

Означення. Колінеарними називають вектори, які паралельні між собою або лежать на одній прямій.

Умова колінеарності:

- два вектори колінеарні якщо пропорційні їх координати
 $a_x/b_x=a_y/b_y=a_z/b_z$.
- вектори $a(a_1; a_2; a_3)$ і $b(b_1; b_2; b_3)$ колінеарні, якщо можна знайти таке число k , що виконується відношення
 $b=k \cdot a: b_1=k \cdot a_1; b_2=k \cdot a_2; b_3=k \cdot a_3$.

Основні властивості колінеарних (паралельних) векторів, які Ви повинні вивчити та знати, наведено на схемі

Приклад 42.7 Серед векторів $a(4; 14; 2)$, $b(2; 7; -1)$, $c(0; 0; 3)$, $d(-6; -21; 3)$ знайти колінеарні.

A	Б	В	Г	Д
$\vec{a} \parallel \vec{b}$	$\vec{a} \parallel \vec{c}$	$\vec{a} \parallel \vec{d}$	$\vec{b} \parallel \vec{c}$	$\vec{b} \parallel \vec{d}$

Розв'язування: Вектори колінеарні, якщо лежать на паралельних або на одній прямій. Якщо вектори колінеарні, то їх координати пропорційні!

Перевіримо колінеарність векторів a і b :

$$\frac{4}{2} = \frac{14}{7} \neq \frac{2}{-1}$$

координати не пропорційні, отже вектори a і b не є колінеарними.

Перевіримо колінеарність векторів a і c :

$$\frac{0}{4} = \frac{0}{14} \neq \frac{3}{2}$$

умова колінеарності не виконується, вектори a і c не є колінеарними.

Перевіримо колінеарність векторів a і d :

$$\frac{4}{-6} = \frac{14}{-21} \neq \frac{2}{3}$$

умова не виконується, вектори a і d не є колінеарними.

Перевіримо колінеарність векторів b і c :

$\frac{0}{2} = \frac{0}{7} \neq \frac{3}{-1}$ звідси вектори b і c не є колінеарними.

Перевіримо колінеарність векторів b і d :

$$\frac{-6}{2} = \frac{-21}{7} = \frac{3}{-1} = -3$$

координати пропорційні, отже вектори b і d колінеарні.

Відповідь: b і d – Д.

Приклад 42.8 За якого значення параметра n вектори $a(n+5;-8;n+1)$ і $b(5;1-n;3)$ колінеарні.

A	Б	В	Г	Д
± 5	$\pm 5; 9$	-9	5	5; 9

Розв'язування: Якщо вектори колінеарні, то їх координати пропорційні, тобто для векторів $a(a_x; a_y; a_z)$ і $b(b_x; b_y; b_z)$ має виконуватися умова:

$$\frac{a_x}{b_x} = \frac{a_y}{b_y} = \frac{a_z}{b_z}$$

За умовою $a(n+5;-8;n+1)$ і $b(5;1-n;3)$ маємо

$$\frac{n+5}{5} = \frac{-8}{1-n} = \frac{n+1}{3}$$

Розв'яжемо рівняння:

$$\frac{n+5}{5} = \frac{-8}{1-n}$$

$$(n+5)(1-n) = -8 \cdot 5$$

$$n - n^2 + 5 - 5n = -40$$

$$-n^2 - 4n + 45 = 0$$

$$n^2 + 4n - 45 = 0$$

за теоремою Вієта отримаємо

$$n_1=5, n_2=-9.$$

Тепер перевіримо, чи отримані розв'язки задовольняють умову колінеарності з третьою координатою:

$$\begin{aligned} \frac{n+5}{5} &= \frac{n+1}{3} \\ \frac{5+5}{5} &= \frac{5+1}{3} \quad \frac{-9+5}{5} = \frac{-9+1}{3} \\ \frac{10}{5} &= \frac{6}{3} \quad \frac{-4}{5} \neq \frac{-8}{3} \\ 2 &= 2 \end{aligned}$$

$$\frac{n+5}{5} = \frac{-8}{1-n} = \frac{n+1}{3}$$

Робимо висновок, що при $n=5$ задані вектори a і b задовольняють умову $\frac{n+5}{5} = \frac{-8}{1-n} = \frac{n+1}{3}$, тому їх координати пропорційні, а самі вектори $a(10;-8;6)$ і $b(5;-4;3)$ колінеарні.

Відповідь: 5 – Г.

Приклад 42.36 Дано вектори $a(-2;0)$, $b(1;-1)$ і $c(2;3)$.

За якого значення параметра k вектори $2a-k\cdot b$ і c будуть колінеарними?

Розв'язування: Знайдемо координати вектора $2a-k\cdot b$:

$$2\vec{a} - k\vec{b} = (2 \cdot (-2) - k \cdot 1; 2 \cdot 0 - k \cdot (-1)) = (-4 - k, k)$$

Вектори $2a-k\cdot b$ і c колінеарні, якщо їх відповідні координати пропорційні:

$$\frac{-4-k}{2} = \frac{k}{3}$$

$$(-4-k) \cdot 3 = k \cdot 2$$

$$-12 - 3k = 2k$$

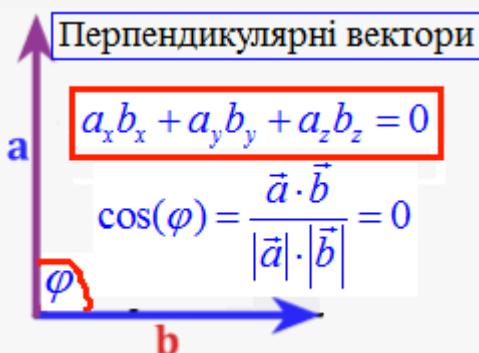
$$-3k - 2k = 12$$

$$-5k = 12$$

$$k = 12 : (-5) = -2,4$$

При $k=-2,4$ вектори $2a-k\cdot b$ і c (тобто $2a-k\cdot b=(-1,6;-2,4)$ і $c(2;3)$) будуть колінеарними.
Відповідь: -2,4.

Умова перпендикулярності векторів $a \cdot b = 0$

Якщо вектори перпендикулярні, то їх скалярний добуток $a \cdot b = 0$ рівний нулю:

$$a_x \cdot b_x + a_y \cdot b_y + a_z \cdot b_z = 0.$$

Інша умова, що також вимагає обчислення скалярного добутку полягає в тому, що косинус кута між перпендикулярними векторами рівний нулю
 $\cos(phi)=0$.

Приклад 1. Чи перпендикулярні вектори?

$$1. a(-2;3;0), b(6;4;-11);$$

$$2. c(-8;5), d(1;7).$$

Розв'язання: Обчислюємо скалярний добуток векторів a, b :

$$a \cdot b = -2 \cdot 6 + 3 \cdot 4 + 0 \cdot (-11) = 0.$$

Вектори перпендикулярні $a \perp b$, оскільки їх скалярний добуток рівний нулю.

Перевіримо другу пару векторів, обчислимо скалярний добуток

$$c \cdot d = -8 \cdot 1 + 5 \cdot 7 = 27.$$

Робимо висновок, що вектори c, d не перпендикулярні, оскільки ознака перпендикулярності не виконується

$$c \cdot d = 27 \neq 0.$$

Далі розглянемо тести із ЗНО підготовки, де потрібно перевірити умову перпендикулярності.

Приклад 42.11 При якому значенні x вектори $a(2;x)$ і $b(-4;10)$ перпендикулярні?

A	Б	В	Г	Д
-5	-0,8	0,8	5	20

Розв'язування: Вектори $a(2;x)$ і $b(-4;10)$ будуть перпендикулярними ($a \perp b$), якщо їх скалярний добуток дорівнюватиме нулю:

$$a \cdot b = 0$$

З умови перпендикулярності $a \cdot b = 2 \cdot (-4) + x \cdot 10 = 0$ обчислюємо параметр x :

$$-8 + 10x = 0,$$

$$10x = 8,$$

$x=8:10=0,8.$

Відповідь: 0,8 – В.

Приклад 42.27 Установити відповідність між значеннями числа x (1–4), та парами векторів (А–Д), які за цих значень взаємно перпендикулярні.

1. 8	A. $\vec{a}_1(2; x; -1)$, $\vec{b}_1(-3; 2; x)$
2. 6	B. $\vec{a}_2(-4; 5; 2x)$, $\vec{b}_2(6; x; -1)$
3. 5	C. $\vec{a}_3(-x; 4; 2)$, $\vec{b}_3(6; 3; -3x)$
4. 1	D. $\vec{a}_4(2; 3x; 1)$, $\vec{b}_4(x; 1; -25)$
	$\vec{a}_5(x; -10; 1)$, $\vec{b}_5(4; 1; -30)$

Розв'язування: Умова перпендикулярності векторів $a_n(a_1; a_2; a_3)$ і $b_n(b_1; b_2; b_3)$:

$a \perp b$, якщо $a_1b_1 + a_2b_2 + a_3b_3 = 0$.

Для кожної пари векторів обчислюємо скалярний добуток векторів і прирівнюємо його до нуля.
Отримане рівняння розв'язуємо відносно "ікс"

A. $\vec{a}_1(2; x; -1)$, $\vec{b}_1(-3; 2; x)$

$$2 \cdot (-3) + x \cdot 2 + (-1) \cdot x = 0$$

$$-6 + 2x - x = 0$$

$$2x - x = 6$$

$$x = 6 \quad | \quad 2$$

B. $\vec{a}_2(-4; 5; 2x)$, $\vec{b}_2(6; x; -1)$

$$-4 \cdot 6 + 5 \cdot x + 2x \cdot (-1) = 0$$

$$-24 + 5x - 2x = 0$$

$$5x - 2x = 24$$

$$3x = 24, \quad x = 8 \quad | \quad 1$$

C. $\vec{a}_3(-x; 4; 2)$, $\vec{b}_3(6; 3; -3x)$

$$-x \cdot 6 + 4 \cdot 3 + 2 \cdot (-3x) = 0$$

$$-6x + 12 - 6x = 0$$

$$-6x - 6x = -12$$

$$-12x = -12, \quad x = 1 \quad | \quad 4$$

D. $\vec{a}_4(2; 3x; 1)$, $\vec{b}_4(x; 1; -25)$

$$2 \cdot x + 3x \cdot 1 + 1 \cdot (-25) = 0$$

$$2x + 3x - 25 = 0$$

$$2x + 3x = 25$$

$$5x = 25, \quad x = 5 \quad | \quad 3$$

Записуємо відповідь до тестів:

1 – Б, 2 – А, 3 – Г, 4 – В.

Приклад 42.37 Знайти площину паралелограма, побудованого на векторах $AB(3; 0; -4)$ і $AD(0; 5; 0)$.

Розв'язування: Знайдемо скалярний добуток векторів $AB(3; 0; -4)$ і $AD(0; 5; 0)$:

$$\vec{AB} \cdot \vec{AD} = 3 \cdot 0 + 0 \cdot 5 + (-4) \cdot 0 = 0 + 0 - 0 = 0$$

він рівний нулю.

Це означає, що вектори перпендикулярні $AB \perp AD$ і паралелограм $ABCD$ є прямокутником.

Знайдемо модуль (довжину) вектора $AB(3; 0; -4)$:

$$|\vec{AB}| = \sqrt{3^2 + 0^2 + (-4)^2} = \sqrt{9+0+16} = \sqrt{25} = 5$$

Знайдемо модуль (довжину) вектора $AD(0;5;0)$:

$$|\vec{AD}| = \sqrt{0^2 + 5^2 + 0^2} = \sqrt{5^2} = 5$$

Оскільки у прямокутника дві сусідні сторони рівні, то він є квадратом. Знайдемо площину заданого паралелограма (квадрата) $ABCD$:

$$S = |\vec{AB}|^2 = 5^2 = 25$$

Відповідь: 25.

Домашнє завдання:

Написати конспект.

Зворотній зв'язок

E-mail vitasergiiivna1992@gmail.com

!!!! у повідомленні з д/з не забуваєм вказувати прізвище, групу і дату уроку.